

Leeswijzer: vroegtijdig schoolverlaten in het Vlaams secundair onderwijs

- Uitleg bij de variabelen -

In dit document geven we een beschrijving van de indicator 'vroegtijdig schoolverlater' (vsv) en van de variabelen in de gelijknamige dataloep-toepassing.

Inhoudsopgave

1. Definitie	2
2. Berekeningsmethode	2
2.1. Hoe worden de percentages berekend?	3
3. Toelichting variabelen	4
3.1. Leerlingenkenmerken.....	4
3.1.1. Gezinstaal	4
3.1.2. Opleidingsniveau van de moeder.....	5
3.1.3. Schooltoelage	5
3.1.4. Buurt met hoge mate van schoolse vertraging	5
3.1.5. Onderwijskansarmoede-indicator (OKI).....	5
3.1.6. Voor welke leerlingen is de informatie naar leerlingenkenmerken beschikbaar?.....	5
3.2. Uitstroompositie.....	6
3.3. Leeftijd.....	6
3.4. Schoolse achterstand	7
3.5. Loopbaantypologie.....	7
3.6. Graad – Leerjaar	7
3.7. Studiegebied (per uitstroompositie)	7
3.8. Nationaliteit: Belg versus niet-Belg/ EU versus niet-EU	7
3.9. Provincie	8
3.10. Centrumsteden.....	8
4. Lijst van gebruikte afkortingen.....	9

1. Definitie

Vroegtijdige schoolverlaters (vsv) zijn jongeren die niet meer leerplichtig zijn en die het Vlaams secundair onderwijs verlaten, zonder dat ze hun kwalificatie voltooiden.

Schoolverlaters onder het kwalificatiecriterium (sokc) omvat de leerlingen die het Vlaams secundair onderwijs verlaten vanuit een alternatief kwalificerend leertraject én de vroegtijdige schoolverlaters (zie bovenstaande definitie). Een alternatief kwalificerend leertraject (opleidingsvormen 1 en 2 van het buitengewoon secundair onderwijs en individueel aangepast curriculum) is een leertraject dat leidt naar maatwerkplaatsen of een aanbod voor volwassenen bij het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap. Het Vlaams onderwijs streeft bij deze leerlingen naar ontwikkelingsdoelen i.p.v. eindtermen.

Als kwalificatiecriterium geldt:

- Een diploma secundair onderwijs;
- Een studiegetuigschrift van het twee leerjaar van de derde graad van het beroepssecundair onderwijs (bso);
- Een eindgetuigschrift behaald in het deeltijds beroepssecundair onderwijs (dbso);
- Een certificaat behaald in de leertijd (Syntra);
- Een getuigschrift behaald in de opleidingsvorm 3 (OV3) van het buitengewoon secundair onderwijs (buso);
- Een certificaat behaald in het modulair stelsel van het bso, het dbso en buso OV3.

2. Berekeningsmethode

De brongegevens komen uit de databanken van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.

Een leerling die voor de eerste keer de schoolloopbaan onderbreekt zonder een kwalificatie volgens het kwalificatiecriterium te behalen in het secundair onderwijs, wordt in de indicator 'vroegtijdige schoolverlater' opgenomen.

Voor de indicator met betrekking tot het jaar X geldt dat de leerling:

- Ingeschreven was in het secundair onderwijs in het jaar X;
- Niet meer ingeschreven is in het jaar X+1;
- Geen kwalificatie volgens het kwalificatiecriterium behaalde in het jaar X;
- Niet meer leerplichtig is in het jaar X+1.

Een leerling die in een bepaald schooljaar voor de eerste keer een kwalificatie behaalt volgens het kwalificatiecriterium, behoort voor dat schooljaar tot de gekwalificeerde schoolverlaters.

Onder het secundair onderwijs verstaan we:

- De eerste, tweede en derde graad van het voltijds gewoon secundair onderwijs, met inbegrip van:
 - o De opleidingen secundair-na-secundair (Se-n-Se) binnen het tso en kso;
 - o De derde leerjaren van de derde graad bso (zevende specialisatiejaren);
- De vierde graad van het bso;
- Het stelsel leren en werken (dbso en leertijd Syntra);

- Het buitengewoon secundair onderwijs.

De berekening van de indicator gebeurt nadat de leerlingen de leeftijd van de leerplicht overschrijden. Als leeftijdscriterium kiezen we voor schoolverlaters tussen 18 en 25 jaar. Deze leeftijdsgrens kiezen we omdat 25 jaar de maximumleeftijd is waarop een jongere zich kan inschrijven in het secundair onderwijs. Bovendien zijn er zeer weinig vroegtijdige schoolverlaters ouder dan 25 jaar. Voor de telling van de gekwalificeerde schoolverlaters geldt de ondergrens van 18 jaar niet omdat zij niet langer leerplichtig zijn op het moment dat zij hun kwalificatie behalen. Het gaat hier bv. om leerlingen met een schoolse voorsprong.

Een leerplichtige leerling (-18 jaar) die de schoolloopbaan in het Vlaams secundair onderwijs onderbreekt zonder een kwalificatie volgens het kwalificatiecriterium valt onder de procedure van de leerplichtcontrole¹. Deze leerlingen zijn niet opgenomen in deze toepassing

Verdere bepalingen:

- Leerlingen die een eerste kwalificatie behalen buiten het secundair onderwijs (bv. in het volwassenenonderwijs, bij de Examencommissie secundair onderwijs of in het hoger beroepsonderwijs (hbo5)) worden niet opgenomen in de indicator bij de groep gekwalificeerde schoolverlaters. Als zij voorheen het Vlaams secundair onderwijs verlieten zonder kwalificatie volgens het kwalificatiecriterium op het moment dat zij niet meer leerplichtig zijn, tellen zij mee als vroegtijdige schoolverlaters.
- Leerlingen uit de onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers (OKAN) worden niet opgenomen in de indicator, als dat hun enige inschrijving in het voltijds secundair onderwijs is. Een OKAN-inschrijving kan in het voltijds onderwijs immers niet aan een studierichting en dus ook niet aan kwalificatie gelinkt worden. Voor DBSO werden anderstalige nieuwkomers niet opgenomen in de cijfers t.e.m. schooljaar 2019-2020, vanaf 2020-2021 zitten deze mee in de cijfers.
- Vanaf schooljaar 2020-2021 werd de identificatie van leerlingen geoptimaliseerd waardoor loopbanen correcter samengesteld worden en er minder fouten zitten in de berekening van het aantal vroegtijdig schoolverlaters.

2.1. Hoe worden de percentages berekend?

Het percentage vroegtijdig schoolverlaten wordt berekend op het aantal leerlingen in de regulier kwalificerende leertrajecten. Het is het resultaat van de verhouding tussen vroegtijdige schoolverlaters (teller) en de som van vroegtijdige schoolverlaters en gekwalificeerden (noemer).

$$\text{Percentage vsv schooljaar X} = \left(\frac{\text{aantal vsv schooljaar X}}{\text{aantal vsv schooljaar X} + \text{aantal gekwalificeerden schooljaar X}} \right) * 100$$

De berekening van het percentage schoolverlaters onder het kwalificatiecriterium (sokc) gebeurt op een analoge manier. Het is gebaseerd op het totaal aantal schoolverlaters met inbegrip van de

¹ <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/ouders/leerplicht>

leerlingen in alternatief kwalificerende leertrajecten. Dit zijn leerlingen die per definitie geen kwalificatie volgens het kwalificatiecriterium kunnen behalen.

De berekening van de indicatoren 'vroegtijdige schoolverlater' en 'schoolverlaters onder het kwalificatiecriterium' gebeurt aan de hand van de inschrijvingen die geregistreerd worden in de administratieve databank van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming op basis van de februaritelling. De vroegtijdige schoolverlaters van het schooljaar X waren nog ingeschreven in februari X, maar niet meer in februari X+1.

Het is wel mogelijk dat we geen inschrijving vinden van een leerling, maar dat deze leerling zich inschreef in een onderwijssysteem dat niet gefinancierd of gesubsidieerd is door de Vlaamse Gemeenschap (bv. verhuis naar het buitenland, onderwijs van de Franse Gemeenschap) of overleden is. In dat geval kan de leerling ten onrechte in de indicator opgenomen zijn.

3. Toelichting variabelen

3.1. Leerlingenkenmerken

Het gaat om de volgende vier leerlingenkenmerken:

- De taal die de leerling spreekt in het gezin;
- Het opleidingsniveau van de moeder;
- Het ontvangen van een schooltoelage;
- De buurt waar de leerling woont.

3.1.1. Gezinstaal

De leerling tikt aan op 'gezinstaal' als de leerling met de meerderheid van de gezinsleden een andere taal dan het Nederlands spreekt. De indicator is gebaseerd op de informatie over de taal die de leerling spreekt met de drie gezinsleden: de moeder, de vader en de siblings (broers en zussen). De leerling tikt aan op 'gezinstaal' als de leerling met niemand Nederlands spreekt of met maximaal één gezinslid in een gezin met drie of meer leden. Als de gezinstaal niet beschikbaar is, tikt de leerling niet aan op 'gezinstaal'.

In de toepassing is behalve 'aantikken op leerlingenkenmerk gezinstaal' ook een uitgebreidere variabele over gezinstaal opgenomen met meerdere categorieën:

- Spreekt uitsluitend Nederlands met alle gezinsleden (uitsluitend Ned met allen);
- Spreekt Nederlands met minstens één gezinslid (Ned met minstens 1);
- Spreekt met niemand Nederlands (Ned met niemand);
- Onbekend: voor die leerlingen ontbreekt de informatie over de gezinstaal, hoewel de informatie werd opgevraagd.
- n.v.t.: bij die leerlingen werd de informatie over de gezinstaal niet opgevraagd. Het gaat om de meeste leerlingen uit het buitengewoon secundair onderwijs en alle leerlingen in de leertijd (Syntra).

3.1.2. Opleidingsniveau van de moeder

Een leerling tikt aan op het leerlingenkenmerk 'opleidingsniveau van de moeder' als de moeder maximaal lager secundair onderwijs afgewerkt heeft. Als het opleidingsniveau van de moeder niet gekend is, tik de leerling niet aan op 'opleidingsniveau van de moeder'.

In de toepassing is behalve 'aantikken op leerlingenkenmerk opleidingsniveau' ook een uitgebreidere variabele over het opleidingsniveau van de moeder opgenomen met meerdere categorieën:

- Geen lager onderwijs
- Lager onderwijs
- Lager secundair onderwijs
- Hoger secundair onderwijs
- Hoger onderwijs
- Onbekend: voor die leerlingen ontbreekt de informatie over het opleidingsniveau van de moeder, hoewel de informatie werd opgevraagd.
- n.v.t.: bij die leerlingen werd de informatie over het opleidingsniveau van de moeder niet opgevraagd. Het gaat om de meeste leerlingen uit het buitengewoon secundair onderwijs en alle leerlingen in de leertijd (Syntra).

3.1.3. Schooltoelage

De leerling tikt aan op 'schooltoelage' als de leerling een schooltoeslag (vanaf 1/9/2019 van toepassing) krijgt.

3.1.4. Buurt met hoge mate van schoolse vertraging

Op basis van de woonplaats van de leerling wordt er aan elke leerling een 'percentage 15-jarigen in de buurt waar de leerling woont met minstens 2 jaar schools vertraging' gelinkt. Onder een 'buurt' verstaan we in het Vlaams Gewest een statistische sector. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest valt een 'buurt' samen met een fusiegemeente. Na rangschikking van alle leerlingen uit het basis- en het secundair onderwijs op basis van dit kenmerk, worden alleen de leerlingen in het hoogste kwartiel beschouwd als leerlingen die in een 'buurt met hoge mate van schoolse vertraging' wonen. Hieruit vloeit voort dat van alle leerlingen in het Vlaams onderwijs er 25% op het kenmerk 'buurt' aantikt.

3.1.5. Onderwijskansarmoede-indicator (OKI)

De onderwijskansarmoede-indicator (OKI) wordt berekend als het aantal kenmerken waarvoor de leerling aantikt en is dus een cijfer tussen 0 en 4.

3.1.6. Voor welke leerlingen is de informatie naar leerlingenkenmerken beschikbaar?

De leerlingenkenmerken worden alleen gerapporteerd voor het voltijds gewoon onderwijs en het deeltijds beroepssecundair onderwijs (dbso). Voor de meeste leerlingen in het buitengewoon onderwijs en voor alle leerlingen in de leertijd (Syntra) zijn deze gegevens niet beschikbaar.

3.2. Uitstroompositie

'Uitstroompositie' slaat op de onderwijsvorm of onderwijspositie waaruit de vroegtijdige schoolverlater het secundair onderwijs verlaat of waarin de gekwalificeerde schoolverlater een kwalificatie behaalt.

We maken een onderscheid tussen regulier kwalificerende en alternatief kwalificerende trajecten. Bij de **regulier kwalificerende trajecten** onderscheiden we de volgende uitstroomposities:

- Voltijds gewoon secundair onderwijs:
 - o de onderwijsvormen aso, bso, tso en kso;
 - o voor het bso is dit met inbegrip van de modulaire opleidingen, de derde leerjaren van de derde graad (zevende specialisatiejaren) en de vierde graad;
 - o voor het tso en kso is dit met inbegrip van de opleidingen secundair-na-secundair (Se-n-Se).
- Stelsel leren en werken:
 - o De leertijd bij Syntra;
 - o Deeltijds beroepssecundair onderwijs (dbso), inclusief de modulaire opleidingen.
- Buitengewoon secundair onderwijs:
 - o De opleidingsvormen (OV) 3 en 4;
 - o De modulaire opleidingen bij OV3;

Bij de **alternatief kwalificerende trajecten** maken we het onderscheid tussen de opleidingsvormen 1 en 2, en de Individueel Aangepaste Curricula (IAC). Bij die groep is 'vroegtijdig schoolverlaten' niet van toepassing omdat er geen kwalificatie uitgereikt wordt die voldoet aan het kwalificatiecriterium.

In de toepassing worden leerlingen opgenomen die voldoen aan bepaalde toelatingsvoorwaarden waardoor ze toegang krijgen tot Se-n-Se in tso of kso zonder een diploma secundair onderwijs of een getuigschrift van het tweede leerjaar van de derde graad bso te hebben behaald. Dat kan op basis van een toelatingsproef, op basis van een afweging elders verworven competenties of op basis van kwalificaties erkend door de toelatingsklassenraad.

We beperken ons tot die groep leerlingen die uit het secundair onderwijs doorstroomt naar Se-n-Se in tso of kso. Nieuwe instromers in het Se-n-Se (dus leerlingen die het jaar eerder niet in onderwijs waren ingeschreven) laten we buiten beschouwing.

In de toepassing is er op sommige plaatsen ook rekening gehouden met niet-leerplichtige leerlingen die uitstromen vanuit de eerste graad secundair onderwijs. Het gaat om een zeer kleine groep.

3.3. Leeftijd

De ondergrensleeftijd voor de vroegtijdige schoolverlaters bedraagt 17-18 jaar, met uitzondering van de leerlingen die in de maand januari (dus voor de februaritelling) verjaren. Bij hen is de ondergrens met één jaar vervroegd.

Een voorbeeld maakt dat duidelijk. De 17-18 jarigen van het schooljaar 2021-2022 werden 17 jaar in het kalenderjaar 2021 en 18 jaar in het kalenderjaar 2022. Ze zijn dus allen geboren in 2004.

3.4. Schoolse achterstand

De schoolse achterstand is het aantal leerjaren vertraging dat een leerling oploopt ten aanzien van het leerjaar waarin hij zich zou bevinden als hij normaal zou vorderen. Schoolse achterstand is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven, maar kan ook veroorzaakt worden door een verlate instap in het lager en/of secundair onderwijs. Schoolse achterstand geeft een beeld over hoeveel achterstand een leerling in de totale schoolloopbaan opliep.

Schoolse achterstand berekenen we op basis van een vergelijking tussen het leerjaar waarin de leerling is ingeschreven en het leerjaar waarin de leerling op grond van geboortjaar en bij normale studievordering ingeschreven zou moeten zijn.

Het deeltijds onderwijs (leertijd (Syntra) en dbso), het modulair onderwijs, het derde leerjaar van de derde graad bso, Se-n-Se, de vierde graad bso en de buso-opleidingen vallen niet onder het jaarklassensysteem, waardoor we hier niet over schoolse achterstand spreken. Voor deze leerlingen wordt vertraging in de toepassing niet bepaald. Ze worden gerapporteerd onder de categorie n.v.t.

3.5. Loopbaantypologie

De loopbaantypologie reconstrueert de schoolloopbaan van de leerlingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs. De typologie geeft aan in welke onderwijsvorm de leerling zich bevond op vier scharniermomenten:

- Bij de start van het eerste leerjaar van de eerste graad (A- of B-stroom);
- Op het einde van het tweede leerjaar van de eerste graad (A- of B-stroom);
- In het tweede leerjaar van de tweede graad (aso, bso, tso of kso);
- Op het einde van de loopbaan in het voltijds gewoon secundair onderwijs (laatste inschrijving).

Op basis van het LISO-onderzoek werden acht veel voorkomende types onderscheiden.

3.6. Graad – Leerjaar

In de toepassing maken we een onderscheid in welke graad en in welk leerjaar van die graad de leerling het secundair onderwijs verliet.

3.7. Studiegebied (per uitstroompositie)

In de toepassing staan per studiegebied gesitueerd per uitstroompositie het aantal en percentage vroegtijdige schoolverlaters. Het betreft de studiegebieden die erkend zijn door de Vlaamse Regering.

3.8. Nationaliteit: Belg versus niet-Belg/ EU versus niet-EU

Deze variabele is gebaseerd op de huidige nationaliteit van de leerling. We maken een onderscheid tussen:

- Belg/niet-Belg: leerlingen met Belgische nationaliteit versus leerlingen met een andere dan de Belgische nationaliteit.
- EU/niet-EU: leerlingen met een nationaliteit van een land van de EU (België inbegrepen) versus leerlingen met een nationaliteit van een land buiten de EU.

3.9. Provincie

In de toepassing kunt u de cijfergegevens raadplegen (a) naar woonplaats van de leerling en (b) naar vestigingsplaats van de school. In beide rapportages kunt u de gegevens per provincie raadplegen. Afhankelijk of u volgens woonplaats of vestigingsplaats de cijfers raadpleegt, dient u de categorie 'overige' en 'onbekend' als volgt te lezen:

- Naar vestigingsplaats:

De categorie 'overige' omvat leerlingen ingeschreven in Syntra Leertijd die op 1 februari nog niet gestart zijn aan een opleiding en daarom nog niet toegewezen zijn aan een vestigingsplaats.

- Naar woonplaats:

De categorie 'overige' omvat de overige Belgische provincies en woonplaatsen buiten België. De categorie 'onbekend' omvat leerlingen van wie de woonplaats onbekend is.

3.10. Centrumsteden

In de toepassing kunt u de cijfergegevens raadplegen (a) naar woonplaats van de leerling en (b) naar vestigingsplaats van de school. In beide rapportages kunt u de gegevens per centrumstad raadplegen. Afhankelijk of u volgens woonplaats of vestigingsplaats de cijfers raadpleegt, dient u de categorie 'overige' en 'onbekend' als volgt te lezen:

- Naar vestigingsplaats:

De categorie 'overige' omvat de overige Belgische steden en gemeenten en leerlingen ingeschreven in de Syntra Leertijd die op 1 februari nog niet gestart zijn aan een opleiding en daarom nog niet toegewezen zijn aan een vestigingsplaats.

- Naar woonplaats:

De categorie 'overige' omvat de overige Belgische steden en gemeenten en woonplaatsen buiten België.

De categorie 'onbekend' omvat leerlingen van wie de woonplaats onbekend is.

4. Lijst van gebruikte afkortingen

aso	Algemeen secundair onderwijs
bso	Beroepssecundair onderwijs
dbso	Deeltijds beroepssecundair onderwijs
hbo5	Hoger beroepsonderwijs
kso	Kunstsecundair onderwijs
se-n-Se	Secundair na secundair
sokc	Schoolverlater onder het kwalificatiecriterium
tso	Technisch secundair onderwijs
vsv	Vroegtijdige schoolverlater